

PRILOGA

L. del

Besedilo 1

Niko Grafenauer
Ljubezen

Ljubezen se naskrivaj rodi,
da sploh ne ve zase.
Od svetlih pogledov živi
in tiho rase,

Ljubezni cveti v očeh
zasanjana roža
in nežnost ima v dlaneh,
ki žametno boža,

Na ustricah ji trepeta
zamišljen vzdih,
In venomer se smehlja
zlat sončni zajček na njih,

Ljubezen plava v oblakih,
ne hodi po tleh.
A rada je s skrivnostnimi znaki
zapisana v šolskih klopeh,

Ljubezni se jezik zatika,
vse počne sebi navkljub,
dokler ni dovolj velika
za prvi poljub.

(Vir: Niko Grafenauer, Skrivnosti,
Grafenauer založba, 2006.)

Besedilo 2

Bina Štampe Žmavc
Prva ljubezen

Prva ljubezen
je čisto poseben dan;
ko je veter zasanjan,
oblak nasmejan,

Prva ljubezen
je svitanje v laseh,
peresna teža telesa,
majhna začarana luna v očeh.

Prva ljubezen
je čisto poseben dan,
ko podnevi posedaš v veselju
in ponoči nisi zaspan.

(Vir: Bina Štampe Žmavc, Svilsate rime, Mladinska
knjiga Založba, 2011, str. 106.)

Besedilo 3

Barbara Gregorič Gorenc
KEMIJA

Brez periodnega sistema
in nerodnega »ne vem – o«
čutim, da je med nama
kemija:

srce mi močno razbija
ko greš mimo;
in Ti zardiš, ko vprašam:
»Bi šla v kino?«

Potrebne niso analize
in kar naenkrat
v mojem in tvojem svetu
ni nobene krize;

VSE je dobro
in vse »ima vezo«,
ko se dve srci združita
v ljubezensko sintezo ...

(Vir: Barbara Gregorič Gorenc, Skriti grafiti,
Vihamik, 2011, str. 44.)

Kavbojke, legenda o hlačah

Špela Zupan Štampohar, revija Maja, 12. 7. 2017.

Kavbojke nosimo že skoraj 150 let; sprva so jih nosili zgolj revnejši sloji, v vseh teh letih pa so se povzpele tudi na modne brvi. Kavbojke so priljubljene, saj so ene redkih oblačil, ki jih lahko obleče prav vsak in za skoraj vsako priložnost.

Od delavskih hlač do znamenitih »levisk«

Kavbojke, kot jih poznamo danes, sta v 19. stoletju izumila in patentirala¹ Levi Strauss in Jacob Davis, delovne hlače iz džinsa pa so menda že v 16. stoletju nosili delavci in mornarji iz italijanske Genove. Levi Strauss je bil nemški trgovec. Želja po boljši prihodnosti ga je leta 1850 pripeljala v Severno Ameriko, natančneje v Kalifornijo. Tam je sledil zlati mrzlici in se pridružil številnim lovcem na zaklad. Ti so v rečnih brzicah iskali zlato. Precej časa je preživel s tamkajšnjimi delavci in lovci. Spoznal je, da potrebujejo močne in vzdržljive delovne hlače. Skupaj s krojačem Jacobom Davisom sta zato izdelala hlače iz blaga, ki ga je Strauss prinesel s seboj, da bi si iz njega postavil šotor.

Prve hlače so bile še rjave barve in so se nosile z naramnicami. Leta 1860 sta začela izdelovati hlače iz denima (trpežen bombaž), ki dobro vpija vlago, se hitro suši in hladi lastnika tudi pri visokih temperaturah. Denim sta nato obarvala z indigo² barvo, ki ohranja svojo obstojnost tudi po več pranjih. Zaradi značilne modre barve sta jih poimenovala »blue jeans« (modri džins) oziroma kar džins. Da bi bile hlače trpežnejše in vzdržljivejše, sta na robove žepov in spodnjo stran razporka dodala bakrene kovice (nete). S tem sta preprečila, da bi se hlače na teh mestih razparale. Nekoliko kasneje sta z znamenitim oranžnim šivom v obliki dvojnega loka utrdila še zadnja žepa. Levi Strauss je dodal tudi mali žep znotraj desnega žepa kavbojk. Namenjen je bil hranjenju žepne ure, ki so jih takrat nosili kavboji. Ura je bila tako zaščitena pred udarci in morebitno krajo. Ta žep je bil nekoč širši, saj je meril okoli 10 centimetrov, nato pa je sčasoma postajal vse ožji. Svojo izboljšavo sta 20. maja 1874 tudi patentirala.

Straussove in Davisove delovne hlače so nosili rudarji, gozdarji, kavboji, kmetje in delavci v tovarnah. Kupovali so jih ne samo zaradi njihove uporabnosti, trpežnosti in udobnosti, temveč tudi zaradi dostopne cene.

Znamenite »leviske«, ki so še vedno sinonim za kakovostne kavbojke, se nanašajo na model »Levi's 501«. Ta je nastal po modelu hlač, ki so jih nosili genovski mornarji – gre za širši model s hlačnicami, ki segajo čez čevlje. Ta model se vsa leta ni veliko spremenil, postal je le nekoliko ožji.

V šestdesetih letih so modelu 501 sledili še drugi: 505 (prvi model z zadrigo namesto z zapenjanjem na gumbe), 517 (ožje hlače s hlačnicami, ki padajo prek čevljev) in 527 (z nižjim pasom), v sedemdesetih pa so uporabniki lahko izbirali med modeli za različne namene in postave.

Z Divjega zahoda na modne brvi

Ker kavbojke izvirajo z Divjega zahoda, jih večina ljudi povezuje s kavboji – od tod tudi njihovo ime. Nič čudnega torej, da so imele te znamenite hlače pomembno vlogo tudi v vesternih³.

V štiridesetih letih so kavbojke v svet ponesli ameriški vojaki, njihovo priljubljenost pa so v petdesetih letih krepili zvezdniki, kot sta James Dean in Marlon Brando. Tako so kavbojke hitro postale tudi sinonim uporništvu, zaradi česar so bile priljubljeno oblačilo ameriške mladine, a v šolah, gledališčih in nekaterih restavracijah so bile prepovedane.

V šestdesetih so jih nosili hipiji, v sedemdesetih pa so zaradi nižje cene džinsa, ki je kavbojke posledično naredila še dostopnejše, po njih posegali praktično vsi sloji ljudi in ob različnih

priložnostih. Še več, džins se je z ulice preselil celo na modne brvi. Kavbojke so poleg manekenk začeli nositi tako moški kot ženske, poslovneži, glasbeniki in celo brezdomci.

Ker je v devetdesetih zaradi gospodarske krize prodaja kavbojk padla, so za te hlače napočili črni časi. Iz brezna jih je dvignila visoka moda, ki je poleg kavbojk na modne steze poslala tudi kavbojske jopiče (džekije).

Vladavina džinsa

Medtem ko je priljubljenost kavbojk strmo naraščala, je modna industrija džins izkoristila tudi za izdelavo jopičev, oblek, kombinezonov, čevljev, torbic, pasov, nakita itd. Poznamo različne vrste kavbojk, in sicer elegantne, športne, temne, beljene, raztrgane, široke, ozke, povsem oprijete ter celo kavbojke v obliki pajkic. Zadnja leta so kavbojke polne našitkov, bleščic, barv ter spranih in/ali raztrganih detajlov. Hlače, ki so včasih veljale za oblačilo delavskega razreda, so danes vsepovsod, tudi v visoki modi – postale so hlače s pečatom.

(Povzeto po: <http://odkrita.svet24.si/clanek/zivljenjski-logi/kavbojke-legend-a-v-hlačah>. Dostop: 27. 2. 2018.)

SLOVARČEK

¹ patentirati – z zakonom zaščititi (izključno pravico) gospodarskega izkoriščanja novega izuma za določeno dobo

² indigo – modra barva iz indigovca (nasad sladkornega trsa in indiga)

³ vestern – film o Divjem zahodu

I. del

Naloge iz I. dela se navezujejo na besedila Nika Grafenauerja *Ljubezen*, Bine Štampe Žmavc *Prva ljubezen* in Barbare Gregorič Gorenc *Kemija*. Pozorno preberi izhodiščna besedila in reši naloge.

1. V katero književno vrsto/zvrst prištevamo vsa tri besedila? Svoj odgovor utemelji s tremi značilnostmi, ki so povezane z besedili.

(1 točka)

2. Kaj je tema vseh treh pesmi? _____

(1 točka)

3. Ali lahko v vseh treh pesmih prepoznamo izpovedovalca? Obkroži **DA** oz. **NE** in svoj odgovor pojasni.

DA NE

Pojasnilo: _____

(1 točka)

4. Kaj pomenita verza v 1. in 2. pesmi: *Ljubezni se jezik zatika in ko podnevi posedaš v vesolju*? Pojasni v največ dveh povedih.

(3 točke)

5. Na katerih delih telesa se opazi ljubezen in kakšni so ti deli takrat? Odgovor poišči v vseh treh pesmih.

(2 točki)

6. Kje se začne ljubezen? Odgovor poišči v 1. pesmi in ga pojasni.

(1 točka)

7. Zakaj so lahko noči za zaljubljenca drugačne kot za preostale ljudi? Pomagaj si z 2. pesmijo.

(1 točka)

8. Kaj v 3. pesmi pomeni izjava zaljubljenca: *čutim, da je med nama kemija*? Pojasni s svojimi besedami.

(1 točka)

9. Kako se v 3. pesmi vidi, da sta si fant in dekle naklonjena drug drugemu? Odgovori s svojimi besedami v povedi.

(2 točki)

10. Kdaj fant in dekle postaneta par? Pri odgovoru, ki ga boš napisal/-a s svojimi besedami, upoštevaj 3. pesem.

(1 točka)

11. Določi rimo v prvi kitici pesmi *Ljubezen*. Kako jo imenujemo?

Rima: _____

Poimenovanje rime: _____

(1 točka)

- C Zakaj sta izdelovalca utrdila zadnja žepa kavbojk.
- D Kako so se modeli hlač razlikovali med seboj.
- E Zakaj so bile hlače v 50. letih ponekod prepovedane.
- F Kako danes po svetu izdelujejo hlače iz džinsa.
- G Ob katerih priložnostih se nosijo določene kavbojke. (2 točki)

2. Kakšna je razlika v nošenju kavbojk nekoč in danes? Navedi dve razliki.

(1 točka)

3. Ali je bil Levi Strauss prvi, ki je uporabljal džins za izdelavo hlač? Napiši odgovor in ga pojasni.

(1 točka)

4. Kako so se razlikovale prve kavbojke od poznejših?

(1 točka)

5. Katera modela kavbojk sta se razlikovala in kako? Napiši odgovor v povedi.

(2 točki)

6. Kaj je bila posledica priljubljenosti kavbojk? Odgovori s svojimi besedami.

(1 točka)

7. Kako sta Strauss in Davis izboljšala žepa kavbojk?

(1 točka)

8. Katere dobre lastnosti so imele kavbojke, ki sta jih izdelala Strauss in Davis? Napiši 5 lastnosti.

(2 točki)

14. a) Kaj pomenita v uvodu besedila podčrtani besedi skoraj in zgolj? Pojasni.

Po smislu, npr.:

skoraj: _____

zgolj: _____

(2 točki)

b) Ali so vse podčrtane besede iste vrste? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

A Da, vse besede so členki.

C Ne, nekatere besede so prislovi.

B Da, vse besede so prislovi.

Č Ne, nekatere besede so členki.

(1 točka)

15. Besede v oklepajih postavi v pravilne oblike.

Če želimo ohraniti temno barvo (svoje najljubše kavbojke) _____

_____, jih ne smemo prati prepogosto. Kavbojk nikoli ne sušimo v (sušilni stroj) _____, saj ga drobna vlakna lahko zamašijo.

V stroju jih moramo prati na čim manj (obrat) _____. Vsi, ki kavbojke nosijo, so z (one) _____ zelo zadovoljni.

(2 točki)

16. Kaj izraža drugi oz. prvi del povedi? Na črtico napiši ustrezno številko.

_____ Kupovali so jih ne samo zaradi njihove uporabnosti, trpežnosti in udobnosti, temveč tudi zaradi dostopne cene.

_____ Prve hlače so bile še rjave barve in so se nosile z naramnicami.

_____ Ta žep je bil nekoč širši, saj je meril okoli 10 centimetrov.

_____ Ker je v devetdesetih zaradi gospodarske krize prodaja kavbojk padla, so za te hlače napočili črni časi.

1 sočasnost

2 nesočasnost

3 vzrok

4 stopnjevanje

5 namen

6 pogoj

7 pojasnilo

(2 točki)

17. Preberi poved in iz nje izpiši osebek in predmet.

Želja po boljši prihodnosti ga je leta 1850 pripeljala v Severno Ameriko, natančneje v Kalifornijo.

osebek: _____ predmet: _____

(1 točka)

